

STICHTING VAN DER LEEUW-LEZING

JAARVERSLAG 2016

Stichting Van der Leeuw-lezing

c/o Postbus 1260

9701 BG Groningen

www.vanderleeuwlezing.nl

Bestuur

Prof. Dr. D. Draaisma, voorzitter
Mr. G.E. Boerma, provincie Groningen, secretaris
Drs. C.F. Vogelzang, penningmeester
Prof. Dr. D.F.J. Bosscher, Stichting Martinikerk Groningen, lid
P.C. Komen, Hanzehogeschool Groningen, lid
Mr. M.G. van Sebille, Universitair Medisch Centrum Groningen, lid
Drs. A.J.M. Termeer, Rijksuniversiteit Groningen, lid
Drs. C. de Vries, de Volkskrant, lid
Drs. M. Zwaving, gemeente Groningen, lid

Commissie van Advies en Aanbeveling

Mr. J.F.M. Aartsen, voorzitter van de Raad van Bestuur van het UMCG
Mr. drs. F.J. Paas, commissaris van de koning in de provincie Groningen
P.E.J. den Oudsten, burgemeester van Groningen
Drs. Ph. Remarque, hoofdredacteur van de Volkskrant
Dr. H. de Ruiter, Hanzehogeschool Groningen
Prof. Dr. E. Sterken, rector magnificus van de Rijksuniversiteit Groningen

Sprekers

- 1983: Barbara W. Tuchman en Bart Tromp
- 1984: Leszek Kolakowski en Jan Sperna Weiland
- 1985: Peter Gay en Hella S. Haasse
- 1986: Iris Murdoch en Joop Doorman
- 1987: Amos Oz en Joop den Uyl
- 1988: Ralf Dahrendorf en André Köbben
- 1989: Simon Schama en Ernst H. Kossmann
- 1990: György Konrád en Hans van Mierlo
- 1991: Eduardo Galeano en Aad Nuis
- 1992: Hans Magnus Enzensberger en Cees Nooteboom
- 1993: Ian Buruma en Rudy Kousbroek
- 1994: André Brink en Adriaan van Dis
- 1995: Carlos Fuentes en Rudolf van Zantwijk
- 1996: Ismail Kadare en Kees Fens
- 1997: Ben Okri, Lolle Nauta en Anil Ramdas
- 1998: Jonathan I. Israel en Nelleke Noordervliet
- 1999: Annie Proulx en Jan Donkers
- 2000: Daniel Cohn-Bendit en Stephan Sanders
- 2001: Isabel Allende en Barber van de Pol
- 2002: Ian McEwan en Douwe Draaisma
- 2003: Tom Lanoye en Marjolijn Februari
- 2004: Noreena Hertz en Luuk van Middelaar
- 2005: Amitav Ghosh en Tijs Goldschmidt
- 2006: Antjie Krog en Lieve Joris
- 2007: Seymour M. Hersh, Joris Luyendijk en Kader Abdolah
- 2008: Karen Armstrong en Abdelkader Benali
- 2009: Alain de Botton en Willem Vermeend

2010: Ilija Trojanow en Arnon Grunberg
2011: Joshua Foer en Robbert Dijkgraaf
2012: Philipp Blom en Geert Mak
2013: Guy Verhofstadt en Sheila Sitalsing
2014: Tomáš Sedláček en Barbara Baarsma
2015: Russell Shorto en Hans Renner
2016: Daniel Kehlmann en Sunny Bergman

1 *Inleiding*

Aan

- De besturen van de organisaties die deelnemen aan de Stichting Van der Leeuw-lezing
- Boekhandel Van der Velde
- De leden van de Commissie van Advies en Aanbeveling

wordt hierbij het vierendertigste jaarverslag van de Stichting Van der Leeuw-lezing voorgelegd.

In dit verslag wordt inzicht gegeven in de voorbereiding en het verloop van de lezing die op vrijdag 4 november 2016 werd gehouden door Daniel Kehlmann en Sunny Bergman.

Het jaarverslag werd door het bestuur van de stichting in mei 2017 vastgesteld en voor akkoord getekend door:

Prof. Dr. D. Draaisma,
voorzitter

Mr. G.E. Boerma,
secretaris

2 Bestuur en Commissie van Advies en Aanbeveling

De Stichting Van der Leeuw-lezing, genoemd naar de Groninger theoloog Professor Dr. Gerardus van der Leeuw (1890-1950), werd opgericht op 22 april 1983. De voornaamste doelstellingen van de stichting, vastgelegd in de akte van oprichting, zijn:

- het wijzen op en het stimuleren van de mogelijkheden van cultureel gebruik van de Groninger Martinikerk;
- het bevorderen van het culturele leven in de stad en de provincie Groningen;
- het uitwisselen van culturele en wetenschappelijke contacten met andere delen van Nederland;
- het vestigen van de aandacht op de kwaliteiten en de mogelijkheden van Groningen als centrum van het Noorden.

Het middel om aan de verwezenlijking van deze doeleinden bij te dragen is het organiseren van de Van der Leeuw-lezing.

Bij de oprichting traden vijf instellingen toe: de provincie Groningen, de gemeente Groningen, de Rijksuniversiteit Groningen, de Stichting Martinikerk Groningen en de Volkskrant. Met ingang van de dertigste Van der Leeuw-lezing trad de Hanzehogeschool Groningen toe als lid. In 2015, tenslotte, trad het Universitair Medisch Centrum Groningen toe. De huidige zeven instellingen hebben elk statutair één vertegenwoordig(st)er in het stichtingsbestuur; daarnaast kunnen mensen op persoonlijke titel deel van het bestuur uitmaken. In 2015 telde het stichtingsbestuur negen leden.

Naast het stichtingsbestuur, dat verantwoordelijk is voor de organisatie van de lezing, kent de Stichting Van der Leeuw-lezing een Commissie van Advies en Aanbeveling, die onder meer adviseert over de keuze van de uit te nodigen gastspreker. In de Commissie is elk van de instellingen die aan de stichting deelnemen met één lid vertegenwoordigd.

3 Organisatie

De vierendertigste Van der Leeuwlezing werd op vrijdag 4 november 2016 uitgesproken door de Duitse schrijver en essayist Daniel Kehlmann. In zijn lezing 'The Witch is Dead' liet hij zien dat de klassieke filmmusical 'The Wizard of Oz' een hallucinerende en nachtmerrieachtige film is die niet aan actualiteitswaarde heeft ingeboet. 'The Wizard of Oz' gaat over een demagoog die een hele bevolking ervan overtuigt dat hij een tovenaars met ongekennde krachten is. Hij is geen dictator zoals Hitler of Stalin, maar voor de filmkijkers wordt het niet duidelijk of hij een gevaarlijke figuur is of eerder een ongevaarlijke gek. Aan de vooravond van de Amerikaanse presidentsverkiezingen trok Kehlmann een parallel met onze tijd.

Sunny Bergman ging vervolgens in haar lezing 'Wit is ook een kleur' dieper in op de boze en defensieve reacties die veel witte mensen hebben wanneer het thema racisme op de agenda staat. De illusie van een neutrale, objectieve blik maakt hen volgens haar blind voor hun eigen witte superioriteit. Beide sprekers maakten op overtuigende wijze gebruik van clips uit films en documentaires.

Voorafgaand aan het coreferaat speelden Hiske Oosterwijk (zang) en Rudmer van der Meer (gitaar) 'Somewhere over the Rainbow'. Beiden zijn student aan het Prins Claus Conservatorium.

De beeldregistratie van beide lezingen is via de site www.vanderleeuwlezing.nl te bezien. Delen uit de teksten van Kehlmann en Bergman zijn de dag erna gepubliceerd in de Volkskrant.

Na beëindiging van het programma bood de Rijksuniversiteit Groningen de gasten een dinerbuffet aan in het Academiegebouw.

De organisatie van het programma en de voorbereiding van het protocol in de kerk werden weer uitstekend verzorgd door mevrouw Jitty Jaarsma van het gelijknamige congresbureau te Eelde.

Vermelding verdient voorts de bijzondere inzet van het Studium Generale ten behoeve van de publiciteit en communicatie omtrent de lezing.

4 Financiën 2016

In financieel opzicht is 2016 voor de Stichting van der Leeuwlezing positief verlopen.

De **inkomsten** van de Stichting bedroegen in dit jaar 37.360,-
Door 57 donateurs werd hieraan een bijdrage geleverd van 2135,-
Dit ligt op hetzelfde niveau als in 2015 toen 58 donateurs 2195,-
bijdroegen.

Doordat boekhandel Van der Velde in 2016 de bijdragen van 2015

en 2016 overmaakte zijn de inkomsten in positieve zin 2500,- hoger dan normaal.

In 2016 liep de driejarige overeenkomst met boekhandel Van der Velde af en is besloten de samenwerking met 5 jaar te verlengen tot en met 2021.

Tegenover deze inkomsten stonden **uitgaven** van 36.160,-. Alle uitgaven lagen grotendeels binnen de gebruikelijke marges. Alleen de publiciteitskosten liggen hoger dan in andere jaren, omdat er dit jaar een advertentie in het Dagblad is geplaatst.

De reserve van de Stichting is met dit financieel resultaat in 2016 met ruim 1000,- toegenomen.

De inkomsten en uitgaven over 2016 laten nader gespecificeerd het volgende beeld zien (bedragen in euro's)

Inkomsten

– Gemeente Groningen	5.000
– Provincie Groningen	5.000,-
– Rijksuniversiteit Groningen	5.000,-
– De Volkskrant	5.000,-
– Hanzehogeschool	5.000,-
– UMCG	5.000,-
– Van der Velde	5.000,-
– Donateurs	2.135,-
– Rente	1,-
– Bijdrage hotelkosten Kehlmann	225,-

Totaal inkomsten	37.361,-

Uitgaven

– Kosten sprekers (honoraria, reis, hotel)	11.190,-
– Kosten kerk	6.042,-
– Publiciteit en drukkosten	4.214,-
– Organisatiekosten (organisatiebureau)	5.782,-
– Overig (bank, verzekering, postbus, website)	1.381,-
– Bestuurskosten	1664,-
– Geluid	5887,-

Totaal uitgaven	36.160,-

De resultatenrekening is namens het bestuur gecontroleerd en akkoord bevonden door een kascommissie, ingesteld in mei 2016. In deze commissie hadden dhr. Termeer en mw. Van Seville zitting.

Overeenkomstig de statuten werd de penningmeester, drs. C.F.Vogelzang gedechargeerd.

Voor 2017 en volgende jaren kunnen de belangrijkste uitgangspunten van het beleid van het stichtingsbestuur als volgt worden verwoord:

a. *Uitnodigingen*

Het bestuur van de stichting streeft ernaar de gastspreker ongeveer een jaar voor de lezing uit te nodigen. Dit uitgangspunt kan op gespannen voet staan met de wens een zo actueel mogelijk thema te belichten, maar om redenen van organisatorische aard wordt deze gedragslijn voortgezet.

Het bestuur benadrukt nog eens zijn standpunt dat, indien maar enigszins mogelijk, een persoonlijk contact met de gastspreker voorafgaand aan de lezing van wezenlijk belang is. In voorkomende gevallen zal dan ook een afvaardiging van het bestuur dan wel een vertegenwoordig(st)er van de Volkskrant tijdig een bezoek aan de gast brengen om de formule en het programma van de Van der Leeuw-lezing toe te lichten.

Zo mogelijk krijgt de buitenlandse gastspreker een samenvatting of vertaling van de inleiding van de co-referent.

Nadrukkelijk houdt het bestuur vast aan het criterium dat de tekst van de lezing niet eerder is gepubliceerd, noch in Nederland noch in het buitenland. De inhoudelijke betekenis van het onderwerp dat de gastspreker aansnijdt kan voor het bestuur echter aanleiding zijn om een uitzondering te maken.

b. *Aanwezigen*

Kaarten konden worden aangevraagd bij het congresbureau of afgehaald bij Studium Generale (Oude Boteringestraat) en de Universiteitswinkel (Oude Kijk in 't Jatstraat). In toenemende mate werden kaarten besteld per e-mail

via de website van de Stichting Van der Leeuw-lezing. De hoeveelheid aanvragen voor kaarten is doorgaans groter dan het aantal beschikbare plaatsen. Het bestuur spant zich elk jaar opnieuw in om door een optimaal gebruik van de ruimte zoveel mogelijk belangstellenden in de gelegenheid te stellen de lezing bij te wonen.

In beginsel zal de lezing niet in de herfstvakantie plaatsvinden. Het tijdstip van aanvang van de lezing wordt op 16.30 uur gehandhaafd.

Verder blijft het bestuur streven naar een meerdaags bezoek van de gastspreker aan Groningen, niet alleen omdat dit uit publicitaire overwegingen te verkiezen valt maar ook omdat er aldus meer ruimte is voor culturele en sociale evenementen in het verlengde van de lezing.

c. Subsidiënten

Het bestuur gaat ervan uit dat de provincie Groningen, de gemeente Groningen, de Rijksuniversiteit Groningen, de Stichting Martinikerk Groningen, de Volkskrant, de Hanzehogeschool Groningen en het Universitair Medisch Centrum Groningen hun financiële steun aan de stichting Van der Leeuw-lezing ook in 2017 voortzetten. Met boekhandel Van der Velde zijn afspraken gemaakt over het voortzetten van de samenwerking. Aanvullende inkomsten mogen in 2017 opnieuw uit donaties tegemoet worden gezien.

De samenwerking met het Studium Generale bij de publiciteit rondom de lezing en het beheer van de website, die al sinds 2005 voortreffelijk is verlopen, wordt voortgezet.

Het is een goede traditie dat het diner na afloop van de lezing door een van de deelnemende instellingen wordt aangeboden. De laatste jaren waren dat de Hanzehogeschool Groningen (2012), de Volkskrant (2013), de provincie Groningen (2014), de gemeente Groningen (2015) en de Rijksuniversiteit Groningen (2016). Het diner na afloop van de aanstaande Van der Leeuw-lezing zal door het UMCG worden aangeboden.

d. *Publicatie*

De beslissing om de tekst van de Van der Leeuw-lezing (gedeeltelijk) te publiceren in de Volkskrant op de dag na de lezing is aan de hoofdredactie van de Volkskrant. Hoofdredactie en bestuur zijn met elkaar van mening dat het in beginsel tot zo'n publicatie komt, tenzij naar het oordeel van de hoofdredactie overwegingen van praktische aard dit belemmeren. Mocht deze situatie zich onverhoopt voordoen, dan zal in elk geval niet alleen een foto maar ook een uitgebreid redactioneel verslag van de inhoud en het verloop van de lezing in de Volkskrant worden gepubliceerd. Daarnaast worden lezing en coreferaat gepubliceerd op de website van de Volkskrant.

Dit beleid in aanmerking genomen, mag naar het oordeel van het bestuur worden geconcludeerd dat er alle reden is op de ingeslagen weg voort te gaan, met behulp van het in de afgelopen jaren ontwikkelde scenario.